

LS 0006

Detta är intervju nr 6, med Henry Benson, född Bengtsson, 1885, i Vapne församling, Tiarp, Cleveland, Ohio.

Lennart Setterdahl: Kan Ni påminna Er, Herr Benson, första gången Ni hörde talas om Amerika?

Henry Benson: Ja. Det var, som jag säger, jag hade två bröder här i Amerika. En reste hit som - jag kommer inte ihåg - jag var bara tre år gammal när han reste hit. Han kom hit 1888 och skrev hem rätt ofta. Så då naturligtvis var det rätt mycket tal om Amerika.

L: Hur gammal var Ni när dessa bröder åkte till Amerika?

H: 18 år. Han var 18 år när de kom hit.

L: Hur gammal var Ni

H: Jag kom hit till Amerika?

L: När de åkte.

H: Jag var bara tre år gammal.

L: Vet Ni om någon släkting till Era föräldrar - någon bror eller farbror - eller morbror

H: Ja, som jag säger jag hade en moster upp i Livingston, Michigan. Men hon var död innan jag kom hit, så jag vet inte vilket årtal hon kom hit.

L: Men Ni kan inte påminna Er om hon skrev brev hem, alltså

H: O, yes, hon skrev till mor min, yes.

L: Vad sa honom förhållandena här?

H: Jag kommer ihåg att hon sa i ett brev att de hade köpt en farm utside - utanför Livingston, och betalt 3.000 dollar för 160 och där bodde hon till hon dog.

L: Kan Ni komma ihåg Varför de åkte till Amerika? Var det svårt att få arbete i Sverige, eller - var de

H: Jaa, ja, nå jag kan inte; - För min del

L: Alltså jag menar Era släktingar nu; Er moster och

H: Ja. Nej. Jag kan inte säga det, men att den kusinen, hon hade två flickor och en pojk - och - pojken - kusinen - träffade jag första delen jag var i Amerika rätt ofta.

L: Och de skrev hem och sa att det gick rätt så bra för dem?

H: ja.

L: Att förhållandena var bra.

H: Ja. Ja.

L: Det var ingen av dem som kom tillbaka till Sverige och stannade?

H: Nej. Nej. Nej.

L: Var det några andra antydningar i Er ungdom som.. Historier och sånt som folk pratade om Amerikaemigrationen? Emigrantvisor? Fester och avskedsfester för folk som åkte, från Er hembygd?

H: Neej. Jag kan inte säga - nog - som jag säger - Nog hörde vi talas om Amerika. Där var - I den byn där jag kom ifrån - där var en och två utav varje ställe som reste till Amerika på 1890-talet, men att jag reste 1902.

L: Så det var med andra ord ganska vanligt och man tänkte inte mycket på det.

H: Inte det, that. Det var det! jaha.

Kusinen som jag kom tillbaka med; de var fem, uti en familj som var i landet och reste hit under 1890-talet.

L: Och de stannade för gott?

H: De stannade allesammans. - Utan där En, han come to, gick tillbaka. Jag skulle säg' På 30-talet.

L: Men det var bara för en kort visit?

H: Nej. Han stannade där och han dog där.

L: I Sverige.

H: I Sverige ja. Jaha.

L: I halland?

H: Nej. Han bosatte sig uppe i Oskarshamn i Småland.

L: Jaha.

Så vill jag fråga Er, alltså, lite grand om Ert föräldrahem. Var det en jordbrukargård?

H: Ja visst, men en liten gård, ja.

L: Ja. Hur många kor och hästar hade de?

H: Ja, de hade 3-4 kor.

L: Jaha. Kan Ni påminna Er att Era föräldrar .. var nöjda med sitt arbete då? De talade aldrig om att åka till Amerika?

H: Nej, det gjorde de aldrig.

L: Nej.

H: Nej.

L: De hade inte någon inställning till Amerikafebern heller?

H: Nej, inte, nej.

L: Det var ingen av Era föräldrar som hade arbete i utlandet före giftermålet??

H: Nej. Nej. Jag tror aldrig de hade varit ... mycket utan socknen.

L: Nähä.

H: Nej.

L: Vilket kyrkosamfund tillhörde Era föräldrar? Var de med i den Lutherska kyrkan?

H: Lutherska kyrkan.

L: Jaha.

H: Det var de.

L: Och .. Det var reguljära kyrkobesök?

H: Å ja! Di var - Far min gick till kyrkan en söndag och jag gick med honom. Och mor min gick till kyrkan en söndag och min syster gick med 'honom'.... Med henne, mor min!

L: Jaha. Jaha. Så med andra ord så intog religionen en framträdande plats i hemmet?

H: Å yes, ja det gjorde den, mycket.

L: Hur var det med politisk engagering? Det var inte så mycket kanske?

H: Det var - Jag vet inte om någon politik på den tiden. Det var ju ingen rösträtt och Denna, det var de store bönderna som hade rösträtt och vi

L: De tog hand om ordningen.

H: De tog hand om alltsamman, ja.

L: Ni kan inte påminna Er namnet på någon utav förgrundsmännen, eller så att säga - de framträdande männen i bygden, som hade mycket att säga till om?

H: Å ja, det var en stor gård som hette Tiarpp, och där var först en patron som hette, (omöjligt att uppfatta) från Göteborgs bryggeri), som ägde den, och sedan var det en som hette Jönsson. Det var di som hade rösträtten i socknen och vad di ville så blev det gjort.

L: Jaa.

Om jag nu frågar, Herr Benson, Ni gick i skola i Vapne

H: Vapne församling.

L: Jaha.

H: Skolan hette.. Folkskolläraren hette Pettersson. Pettersson.

L: Jaha. Var det någonting särskilt i skolarbetet, att ni läste om Amerika, någonting speciellt, alltså därför att folk var så engagerade i

H: Nej .. Jag tror inte

L: Inte mer än vanligt?

H: Nej. Inte mer än vanligt, nej.

L: Och ni som barn lekte aldrig någon gång att ni skulle åka till Amerika?

H: Nej.

L: Nej. Ni kan inte påminna Er det?

H: Nej.

L: Ni fick inga saker ifrån Amerika? som..

H: Å ja! Vi fick - Jag kommer ihåg - pengar och jul - ibland kom det julsaker.

L: Tyckte Ni att de där sakerna ni fick till familjen var särskilt fina eller ovanliga i jämförelse med svenska?

H: Ja, jag vet inte om vi fick några saker. Det var Pengar.

L: Jaha.

Sedan - hade Ni börjat arbeta redan i skolåldern - eller väntade ni till

H: Nej, bara hemma.

L: Ni konfirmerades i 14 15 års ålder?

H: Jag konfirmerades 1900 i Söndrum, Vapne pastorat.

L: Hur många konfirmationselever var ni? tillsammans.

H: Jaa, vi var ungefär 60. tänker jag. Jaha.

L: Ni hade aldrig några funderingar sinsemellan om att åka till Amerika, eller?

H: Nej. Nej.

L: Det var inte tal om det?

H: Nej. Min kusin kom hem och hanses mor kom hem i juni månad, tror jag. Och det var Hon som brukte .. ville att jag skulle med henne tillbaka till Amerika.

L: Så hon gjorde Er intresserad utav

H: Ja!

Och vi reste i september. 1902.

L: Ja.

Kommer Ni ihåg att - Kyrkoherden nämnde ingenting om emigrationen, alltså; att man inte skulle åka ut för mycket?

H: Kyrkoherden?

L: Ja, alltså, till konfirmationseleverna?

H: Nej, det tror jag inte. Det var en gammal kyrkoherde som hette Berg. And .. Di hade vad di kallar hjälpepräst

L: Jaha.

H: Jag var konfirmerad - han konfirmerade oss - en som hette wintzell.

L: Jaha.

Det var inte tal om att folk eller ungdomar i bygden åkte till Tyskland eller Danmark för att

H: Nej. Det hörde jag aldrig något, att det sades något om det!

L: Kan Ni komma ihåg när Ni växte upp, i Er hemtrakt, om det var någon som kom tillbaka och stannade för gott? Köpte en gård, eller

H: ... Jaa, inte precis vid mitt hem. Det var en som kom hem - inte i min hemtrakt - men han köpte i nästa socken.

L: Kommer Ni ihåg när den personen kom tillbaka från Amerika?

H: Jaa, han kom tillbaka, jag skulle säga runt -98, 1898.

L: Hur länge hade han varit i Amerika?

H: Jag tror han hade varit i Amerika i 20 år.

L: 20 år.

H: Ja.

L: Ni kommer inte ihåg hans namn eller

H: Nils Eriksson.

L: Varifrån var han?

H: Från samma socken som jag. Vapne.

L: Jaha.

H: Men han köpte en gård i Harplinge, en annan församling. Och han gifte sig med - Jag kommer ihåg - Han gifte sig med, han var 40-45 års ålder när han kom hem, och han gifte sig med en flicka där hemifrån 21 22 år gammal.

L: Jaha.

Kan Ni påminna Er om han hade haft det bra i Amerika, eller

H: Han hade varit ute i silverminorna ute i

L: Så med andra ord så hade han gjort ganska bra erövring.

H: Han hade nog gjort pengar, för han köpte en gård.

L: Jaha. Gjorde han förbättringar på den gården, eller? Besökte Ni honom någon gång?

H: Nej, det gjorde jag aldrig.

L: Ni kan inte påminna Er om han hade med sig .. några nymodigheter, att han var en av föregångsmännen inom bygden eller så?

H: Nej. .. Han var nog en god jordbrukare och försökte och göra det bästa. så.

L: Ni vet inte om.. Han pratade med andra i bygden naturligtvis, andra ungdomar om .. om

H: Nej. Nej. Han flyttade till denna församlingen var han köpte gård.

L: Ni har inte talat med någon annan hemvändande ifrån Amerika som har .. Alltså; Ni nämnde att Ni hade en kusin som kom hem och .. gjorde Er intresserad på riktigt.

H: Nej. Nej. Det var den ende kusin som kom hem och hälsa på - utom En broder till henne, han kom hit till Sverige long efter jag kommit hit och stannade i Sverige.

L: Nu när Er kusin kom hem på besök 19..?

H: 1902

L: Vad var det som mest intresserade Er när hon berättade alltså om .. om

H: Jaa, hon tyckte att där var inga mycket framtid för en pojke i Sverige och jag skulle ha bättre utsikter i Amerika än i Sverige.

L: Så Det var den direkta orsaken till att Ni började planera?

H: Det var den direkta orsaken, det var det.

L: Vem var det som hjälpte Er med resan? Hade Ni arbete då, eller? Ni var 17 år när Ni reste sa Ni.

Ni var 17 år när Ni reste över?

H: Ja.

L: Jaa. Hade Ni arbete då efter konfirmationen, så Ni hade sparat ihop pengar?

H: Nej. Jag lånade pengar av far.

L: Ni lånade pengar av far. Och han ville naturligtvis inte att Ni skulle?

H: Nej, det ville han inte.

L: Men på samma gång så hade han förtroende för kusinens..?

H: Ja, far ville mitt bästa!

L: Hur planerade Ni nu resan? Ni åkte till Göteborg? på tåget?

H: Jag reste till Göteborg på tåget. Och vi tog en Gammal båt som gick där från lång: Rolio hette den, och den gick från Göteborg till Hull. Och vi reste från Hull till Liverpool. Och; Jag kom över med Vita Stjärnlinjen, Salthic, första resan den gjorde. Den kunde inte gå in till hamnen i Liverpool - utan vi måste ta oss ut i mindre båtar.

L: Det var ganska stort?

H: Det var den största båten på Atlanten på den tiden.

L: Vilket rederi tillhörde den? Var det

H: Vita Stjärnlinjen. Ja.

L: Hade Ni sett någon annons om den Amerikabåtens .. eller Den här båtens resa, eller var det bara en slump som gjorde att Ni skulle åka med Den?

H: Nej. Det var min kusin som arrangerade resan, så jag, mhm

L: Och Hur många dagar tog det alltså över Atlanten, till Amerika?

H: Ja, det tog Nio dagar ifrån Liverpool till New York. Ja.

L: Ja.

H: Men båten ifrån Göteborg till Hull, det var en svår resa!

L: Alltså på Nordsjön, var?

H: På Nordsjön, ja!

L: Gropigt.

H: Alldeles överlastat med passagerare.

L: Och ni anlände till New York 1900

H: 2.

L: 1902.

H: 1902.

L: Jaha. Och vad var ert intryck när Ni för första gången såg den stora världsstaden?

H: Ja. Det var .. storslaget, ja. Vi reste från .. Min kusin var i Chicago, så vi reste ifrån New York till Chicago.

L: Hon var med till båten?

H: Å ja. Ja. Och hon var med

L: Hon var med på samma resa.

H: Vid samma resa. Ja. Ja.

L: Se där ja. Så då hade Ni följeslagare hela vägen?

H: Hela vägen till Chicago. Chicago.

L: Berätta nu lite, Herr benson, vad som har hänt Er sedan, efter Ni har varit här i 6?

H: 64 år, ja.

L: De första åren, så att säga

H: Första .. Jag hade en bror .. i Michigan och en up in Wisconsin. Och När jag kom till Chicago så stannade jag där hos min kusin! en Annan kusin, syster till den kusin jag kom över

med. En vecka, två, kanske. Och så reste jag till min bror i Michigan, till min bror där. Jag stannade väl en månad och så .. och Så hade jag en bror upp i Wisconsin, Red Granit, Wisconsin, som var stenhuggare. Och jag reste dit och lärde mig vad de kallar stenhuggare och stenslungare. Jag lärde yrket där uppe. Och Sedan - på den tiden reste vi runt till olika platser i hela landet - och jag hugg sten ifrån 1903 till 1923.

L: Så Ni var stenhuggare under hela tiden?

H: Under hela den tiden.

L: Det var ingen i Er släkt som hade provat på det tidigare, eller?

H: Nej.

L: Ingen i Er hembygd heller?

H: Min .. Min bror där!! Han var stenhuggare ja. Jaha.

L: Så han, på sätt och vis,

H: Det var Han som gjorde att jag blev .. Kom in i stenhuggeriet, ja. Och sedan, som jag säger, har jag rest Jag reste då från den tiden till 1916, jag kom här till Cleveland. Och .. Jag var ner i Canada och Västkusten och över hela landet.

L: Så Ni fick ett ganska stort intryck av Amerika?

H: Ja visst! Jag har sett mycket utav America.

L: .. De flesta kommer ju till En plats och stannar där, men Ni som har rest så mycket: vad fick Ni för intryck av

H: America, ja?

L: Ja.

H: Ja,, Jag var up i Wisconsin från längre tid. Jag var där uppe i en plats som hette (vet ej) i Wisconsin. Jag var där uppe för fem års tid. Det var alldeles en ... Än idag så, jag kände mig mer Hemma där än i någon annan plats jag vart.

L: Alltså Ni menar att den var lik den svenska naturen?

H: Ja! Ja!

L: Och det var i norra Wisconsin det ja?

H: Norra Wisconsin. Ja.

L: Jaha.

H: Alldeles som hemtrakten! (H nickar nog intensivt).

L: Det var bara Västerhavet som fattades förstås!

H: Ja. Vi var rätt så långt ifrån havet i Sverige.

L: Jaha. Jaha.

Var det någonting annat som särskilt intresserade Er på de här resorna, alltså; som var olik
någonting annat? Var det ett fritt liv, eller var det ett

H: Ja det var ett fritt liv. Vårat arbete was ackordarbete, så vi var bara där på våran Egen, You
know. Vi hade ingen .. inga basar till och - utan det var bara ackordsarbete hela tiden, så Fritt,
mycket fritt arbete, jaha.

L: Ja.

Hur var det de första åren? Jag har hört att före 1910 var det rätt så hårda tider i Amerika?

H: Ja väldigt hårda tider. 19..... 1906 var mycket hårda tider. Jag var i skogen. Vi gick i
skogen - Rombojacks -

L: Jaha. Var det i Kanada det?

H: I Kanada, North Bay, Canada.

L:

H: Vi var där oppe. Jag var där oppe i skogen fem månaders tid. 22 dollar i månaden, mat och
logi.

L: Och Ni fick hålla Er med egna verktyg kanske.

H: No. Nej. Verktyg hade holed the company med. Men;

L: Var det många svenskar ytterligare där uppe?

H: Det var två mera svenskar: en ifrån Halmstad och en ifrån Bohuslän.

L: Kommer Ni ihåg namnen på dessa svenskar?

H: Ja. En .. Den som var ifrån Halmstad, han .. Han är gift i halmstad och hanses fru var i
Halmstad. Nå vad heter han, å! Den som var ifrån Malmön, Bohuslän, hann hette Edlund.

L: Jaha. Hur länge hade De varit i ..

H: Ja Du! That's

L: Samtidigt

H: Ja, samtidigt som jag jag, nej jag kan inte

L: Stannade de kvar där uppe i Kanada när Ni åkte.

H: Nej. Jag har aldrig sett dem sedan.

L: Nej.

H: Jag vet aldrig var de kom av.

L: Nähä. Men efter skogsarbete så åkte ni

H: Tillbaka till stenhuggeriet igen. Ja.

L: Det var alltså under vintertiden som det låg nere, stenhuggeriet?

H: Ja. Jaha. Det var mycket dåliga tider. Ja. I America.

L: Ja.

Tror Ni att ... Det var dåliga tider här, men tror Ni att det var lika hårt i Sverige och och -
Alltså: att leva. Var det svårare, tror Ni, att leva här än i Sverige?

H: Ja. Det kunde inte vara mycket svårare än det var to och leva här på den .. under den tiden!
Man levde ju alltid i hoppet att det skulle bli bättre!

L: Jaha.

H: Vi .. Vi var två som di hade vad de hyrde ut folk; employment agency.

L: Jaa.

H: Så vi fick fri resa ifrån .. ifrån Minneapolis och in till Canada. Och to skogen, vi tog bort
skogen.

L: Jaha. Men detta var i Era unga år, så Ni hade inte ont av hårt arbete.

H: No. Nej det hade jag inte.

L: Det gick lekande lätt.

H: Vi fick järnvägsresa till en plats up i North Bay som hette Less Chuts, och vi fick gå ifrån
järnvägsstationen. Vi var en 30 40 stycken. Vi fick gå från stationen upp till Rombo-campet,
22 mil.

L: Jaha. Det är ganska långt.

H: Ja. Ganska Vi fick ligga ute på natten.

L: Jaha.

Om jag ställer en fråga: Ni återvände till Sverige 19..

H: 7.

L: Det var på hösten?

H: Det var på hösten, ja! Kom bara ihåg det att vi hade gått ombord på .. båten, hette Ja Jag kommer inte .. Corona tror jag. Och Innan som lotsen lämna båten, så fick vi reda på att Kung Oscar II hade dött.

L: Var detta utanför Göteborg?

H: Nej, detta var utanför New York.

L: Å, Jaha.

H: Och så när vi kom fram - vi gick från New York till Liverpool och från -Liverpool to Hull, och tog samma gamla båt, Rolio, över från Hull till Göteborg. Och när vi kom till Göteborg så flaggade di på halv stång för Oscar II. Det var 1907.

L. Jaha.

Ni träffade kanske många ungdomskamrater, eller hade de emigrerat, likt Er, till Amerika?

H: Ja.. Det var rätt så många som hade gått sedan jag hade lämnat.

L: Många utav konfirmationseleverna.

H: Ja.

L: Vad tyckte Ni om förhållandena i Sverige 1907?

H: Ja, 1907 var de ungefär desamma som när jag lämna. Enda att jag hörde talas om that det var ett stort stenhuggeri ute i Söndrum som di hade börjat med fackföreningar. Och när jag var hemma då 1907 så började di och organisera stenhuggarna there i den delen.

L: Kan Ni påminna er namnen på personerna som var i spetsen för det där?

H: Jag kommer ihåg en från stenhuggeriet som hette (vet ej), som jag har lyssnat till en gång när jag var hemma.

L: Det var 1907 det.

H: Det var 1907. Han .. organiserade for fackföreningen.

L: Det var bara stenhuggeriarbetarna

H: Ja. det var stenhuggeriarbetarna som blev .. som var organiserade på den tiden.

L: Och; kan Ni påminna Er om tillslutningen var 100% eller var man intresserade eller var de avvaktande arbetarna för det här?

H: ... (H funderar). Nej, ja ute i Söndrum, det stora stenhuggeriet, det var nog 100% organiserat då.

L. Jaha.

H: Men di spridde ut och var i Halland, i olika socknar, stenhuggeri i Falkenberg och Varberg och ... så di var ute och organiserade.

L: Jaha. Var det några andra yrkesgrupper som..

H: Nej, inte som jag vet.

L: Inte som Ni kommer ihåg.

H: No.

L: Nej. Det var ingen som åkte med Er till Amerika när Ni åkte tillbaka sedan på båten?

H: Ja. Det var en pojke som åkte - från Halmstad - som var med tillbaka.

L: Kommer Ni ihåg hans namn?

H: Han hette Gottfrid Johansson, men han var ju från Halmstad, han var ifrån stan ja.

L: Ni har inte träffat honom sedan.

H: Nej. Jag har aldrig träffat honom. Han reste ut till Minnesota.

L: Vet Ni att det var någon Att det förekom ofta att de som var redan här i Amerika - sände hem pengar - och uppmanade dem att de skulle - prova på Amerika, så att säga.

H: Nej.. Men, som jag säger, jag hade fem kusiner. De bodde grannar till oss därhemma. Och di sände pengar och di, och sådär vidare.

L: Vad hade Ni för avsikt med när Ni åkte första gången till Amerika? Var det för att stanna en kortare tid, eller?

H: Jaa, det naturligt var.

L: Tror Ni att det var övervägande -

H: Ja. Ja.

För att komma hem efter att jag tjänat pengar så jag kunde köpa en gård. Det var så.

L: Men när Ni kom hem 1907, det var inte de tankarna då kanske.

H: Nej. Nej. Nej.

L: Ni hade ingen lust att stanna kvar då?

H: Nej.

L: Ni trodde fortfarande att - Det var fortfarande hårda tider i Amerika, men Ni trodde att det skulle bli bättre.

H: Ja.

L: Och sedan stannade Ni - år 1908 åkte Ni tillbaka, sa Ni, - i mars

H: Jaha!

L: och Hur länge stannade Ni kvar i Amerika då innan Ni åkte hem?

H: Då åkte jag hem 1912. Far min dog och jag reste hem och stannade inte mer än sex månader. Vår syster och min mor de flyttade in på Halmstad, de sålde .. Far hade sålt gården som vi hade, han hade köpt en mindre plats; hus och tunnland jord. Vi sålde det när jag var hemma och mor min och syster min flytte in till stan och syster min bor där fortfarande, i samma lägenhet, som hon hyrde när jag var till hemma 1912! Hon är där ännu.

L: Alltså; Er syster, Anna Bengtsson.

H: Anna Bengtsson jaha.

L: Jaha.

Och Hade förhållandena blivit bättre i Sverige? Blev det mer industrier till exempel 1912 än 19

H: Jaa. Jaa. Det Kanske var Något bättre, men inte mycket för den delen.

L: Det hade inte ändrat sig mycket?

H: Nej. Nej.

L: Och det reste fortfarande folk över till

H: Till America, Yes. (H nickar nog idogt).

L: Ni har naturligtvis hört talas om många som har kommit hem till Sverige, som har emigrerat tidigare, och så åkt hem och hälsat på. Vet Ni orsaken Varför de inte ville stanna kvar i Sverige år 1912, 1919 och 1924, och så?

H: Ja, det var omständigheterna. Det .. det var mycket friare to leva och to bo här i Amerika än det var i Sverige på den tiden. Den var ju inte mycket utsikt för en ung person i Sverige till och förbättra sitt uppehåll.

L: Så Ni menar att det var svårt att komma in med nyheter och sånt?

H: Ja.

L:

L: Det ville inte gärna smitta utav sig till andra

H: Ja. Ja

L: på lång tid. Jaa. Tror Ni att det var lättare för ungdomen som stannade kvar i Sverige att få arbete när många emigrerade ut, eller var det fortfarande svårt. Var det inga industrier som behövde folk?

H: Ja, jag vet inte om det var mycket skillnad; från 1902 och till 1912. Det .. mesta har kommit efter den tiden.

L: Förbättringarna

H: Förbättringar har kommit efter den tiden.

L: Ni var hemma efter 1912 också någon gång?

H: Jag var hemma 1953.

L: Så det var ett stort hopp emellan -12 och -53. Då

H: Då var det Mycket olika, så man kunde inte känna igen Sverige från den tiden då jag reste hit första och andra gången.

L: På Vad vis, vill Ni säga?

H: På alla sätt och vis. Jaha.

L: Jaa. Jämfört med Amerika så tror Ni att

H: Ja. Det var ju nära på lika hög standard som Amerika här.

L: Jaha.

Om jag frågar Er - om vi går tillbaka några år i tiden - Nu när emigrationen satte in så hårt. Tro Ni att det förändrade byns sociala liv, med nöjeställningar och sånt? Ändrades det någonting: med tidigare lag och stämmor och sånt som hölls? Blev det någon förändring i och med att emigrationen tog så mycket fart?

H: Ja. Jag tror det. Naturligtvis över fackföreningen och socialister ...

L: De började komma in då, ja.

H: De började - På 1900-talet. Den arbetande klassen som gick fram - tvingade sig fram för

L: Alltså de förstod att någonting måste göras för att hålla kvar ungdomen.

H: Ungdomen ja.

L: Så det blev förbättringar.

H: Jaha.

L: Jaa.

Men många utav emigranterna har kommit tillbaka till Er hemtrakt. Känner Ni någon som har kommit för att stanna och gett hjälp eller stöd så att säga i nyheter och sånt. Ni kan inte påminna Er någon som

H: Nej, det tror jag inte, nej.

L: som stannar för gott.

H: Nej.

Det är ju känt att många åkte åren alldeles före de skulle göra värnplikten, pojkarna. Vad har Ni för erfarenhet av Amerika?

H: Jo, jag tänkte på värnplikten allaredan då.

L: Var det någon som hade varnat Er för det här med

H: Ja. Det var många, jag vet många, som reste för att komma ifrån värnplikten.

L: Men känner Ni någon som direkt sa till Er att - Som hade gjort värnplikten i Sverige. Var den hård eller var den - eller Varför ville de inte ge sig in i den?

H: Well, jag hade mina två bröder jag som - di gjorde värnplikten i Sverige.

L: Vad sa de om den?

H: De tyckte inte om den. No.

L: De tyckte inte om den. Hur lång tid var den? Alltså; Hur lång tid tog värnplikten? Hur många månader var det?

H: Jag tror det var 90 dagar första året och jag tror de fick gå tillbaka för 30 dagar andra året.

L: Men vad var det som var så hårt .. Jag förstår - en statspojke, han kanske hade det svårt. Men en som kom från landet var mer fysiskt trimmad för att ta värnplikten. Vad var det som var så hårt?

H: Det var naturligtvis...

L: Stränga regler.

H: Regler och -

L: Var maten dålig?

H: Det också och .. många som inte gillar

L: Restriktioner och sånt.

H: Som inte gillar Åsikten.

L: Jaha.

H: Det var värnplikten förr.

L: Så det var många som åkte just i avsikt i 17- 18-årsåldern?

H: Ja, det var det säkert.

L: Så värnplikten, den skulle de fullgöra när de var 19 år?

H: 21 år.

L: 21 år.

H: Jaha.

L: Så de åkte i god tid före!

H: Ja! Ja.

Transkriberat från kassettband 2011-01-14 /O-KS